

БЕКІТЕМІН

Қарағанды облысының

Қазталуынуодағы

д.э.н., профессор

Е.Б. Аймағамбетов

2025 ж

**Әлеуметтік зерттеудің эмпирикалық-талдамалық есебі: 8D04111
«Бағалау» білім беру бағдарламасының докторанттарының білім беру
қызметтерінің сапасымен қанағаттануы**

Докторанттарды даярлау ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлау сапасын басқару саласындағы маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Сондықтан докторанттардың ЖОО шеңберінде оқыту жүйесіне қанағаттануын анықтау өте маңызды. Олардың оқу жүйесіне қанағаттануын анықтау үшін осы істе кемшіліктері мен қателіктері бар жетістіктермен қатар докторанттарды даярлау сапасын одан әрі арттыру бойынша жүйелі түрде жұмыс істеу қажет.

Университет докторанттарын оқыту жүйесін жетілдіру мақсатында докторанттардың білім беру қызметтерінің сапасына қанағаттану мәніне әлеуметтік сауалнама жүргізілді.

Зерттеу объектісі - 1-курс докторанттары.

Зерттеудің мақсаты - білім беру процесінің сапасы мен ұйымдастырылуына қанағаттану дәрежесін анықтау.

Зерттеу әдісі - жеке сауалнама.

Ақпаратты өңдеу әдісі - SPSS қолданбалы бағдарламалар пакеті.

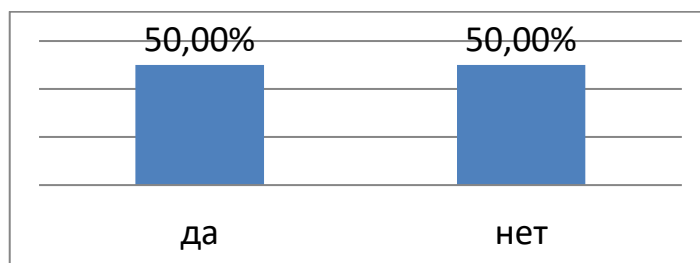
Зерттеу міндеттері:

- 1) докторантураға түсер алдында докторанттың қалыптасқан ғылыми-зерттеу дағдылары мен іскерлігінің дәрежесін анықтау;
- 2) олардың мамандарды кәсіптік даярлаудың тиімділігін жақсарту жөніндегі пікірлері мен ұсыныстарын зерделеу;
- 3) кейіннен жақсарту мақсатында көрсетілетін білім беру қызметтерінің әлсіз жақтарын анықтау;
- 4) оқу қызметі процесінде қиындықтар мен проблемалардың туындау себептерін анықтау;
- 5) оларға тікелей немесе жанама әсер ететін факторларды анықтауға;
- 6) сабақ өткізу кезінде оқытушылардың материалдық-техникалық базаны пайдалану дәрежесін анықтау;
- 7) докторантураны аяқтағаннан кейін докторанттардың одан әрі жұмысқа орналасу жоспарларын зерделеуге міндетті.

Іріктеме әдісі: Әлеуметтанушылық сауалнама жаппай әдісті қолдана отырып жүргізілді, бірақ сауалнаманы жүзеге асыру кезінде ол ұялы (кластерлік) әдісті іріктеудің сипатын алды. Сауалнама барысында біз бас жиынтықтың

элементтері ретінде әрекет еткен барлық топтағы докторанттарды алғашқы ақпараттың сапасына және одан әрі эмпирикалық зерттеуге әсер етпеді. Осылайша, сауалнамаға жалпы санның 100% құрайтын 2 докторант қатысты, докторанттардың жасы 23-30 және 30-39 жас аралығында ауытқиды.

Жүргізілген сауалнама барысында мынадай нәтижелер алынды:

1-сурет. «Сіз біздің университеттің түлегі болып табыласыз ба?»

Барлық респонденттер докторантураға түсу туралы шешім олардың кәсіби мүдделеріне байланысты болды деп жауап берді - 100%.

Докторанттардың себептерінің жалпы көрінісін нақтылау мақсатында респонденттерге «Докторантураға түсу кезінде қандай себептерді басшылыққа алдыңыз?» деген сұрақ қойылды. Бұл сұрақ респонденттерге жауаптың үш нұсқасын таңдауды ұсынды. Алынған деректер былайша бөлінді:

1-кесте. «Докторантураға түсу кезінде қандай себептерді басшылыққа алдыңыз?»

Түсу себептері	2025ж.
Білім берудің неғұрлым жоғары деңгейін алу (8-деңгей)	100%
Еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілікті және сұранысты арттыру	100%
Кәсіби өсу перспективалары	100%
Жоғары ақы төленетін лауазымға ие болу	
Өзінің зияткерлік және жеке басының әлеуетін іске асыру	
Өзін-өзі бағалауды және өзін-өзі құрметтеуді арттыру	
Қызықты адамдармен араласу мүмкіндігінің болуы	

Докторанттардың кәсіби өзін-өзі бағалауын анықтау мақсатында оларға оқуға түскенге дейін олардың ғылыми-зерттеу дағдылары мен іскерліктерінің

калыптасу дәрежесін бағалаумен байланысты сұрақ қойылды. Осы сұраққа жауаптар былайша бөлінді (2-кесте.):

Кесте 2.

№	Зерттеу білімі, дағдылары, іскерліктері	Қалыптасқан іскерлік пен дағдылардың дәрежесі		
		2025ж.		
		жоғары	орта	төмен
1.	Бастапқы көздермен жұмыс	50%	50%	
2.	Бақылау мақсаты мен міндетін анықтау дағдысы	50%	50%	
3.	Салыстыра, салыстыра білу	100%		
4.	Проблеманы шешу жолдарын таба білу	100%		
5.	Гипотезаны тұжырымдай білу	50%	50%	
6.	Зерттеу идеясын әзірлей білу	100%		
7.	Неғұрлым маңызды нәтижелерді анықтау мақсатында жасалған жұмысты талдай білу	50%	50%	

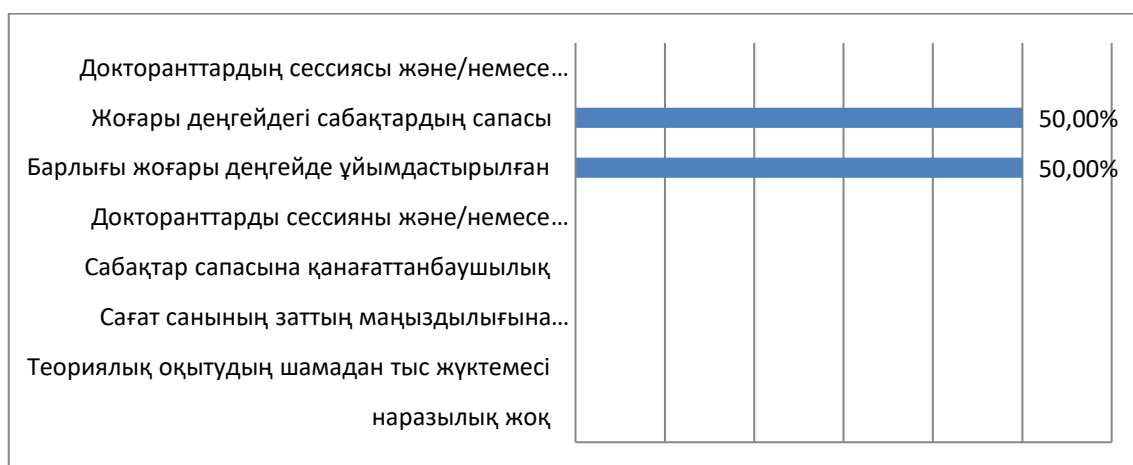
Оқытудың кез келген түрі үшін оқытудың қажетті деңгейін құруға мүмкіндік беретін оқыту сапасы мен оқу орнының материалдық-техникалық базасы ең маңызды болып табылады. Докторанттардың материалдық-техникалық жағдайына және білім беру процесінің сапасына қанағаттануына байланысты сұраққа жауаптар былайша бөлінді.

БЛОК 1:

ОП сапасының сипаттамалары	Қанағаттану дәрежесі
Оқыту шарттары	
Материалдық-техникалық база (аудиториялық қордың жай-күйі, сабақтардың зертханалық жабдықтармен, көрнекі материалдармен қамтамасыз етілуі және т.б.)	100%
Техникалық жарақтандыру (оқу процесін оқытудың техникалық құралдарымен қамтамасыз ету)	100%
Білім беру процесінің сапасы	
Сабақтарды оқу-әдістемелік қамтамасыз ету деңгейі	100%
Профессорлық-оқытушылық құрамның сапасы	100%
Докторанттардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру	100%

Практиканы ұйымдастыру	100%
Докторлық диссертацияны дайындау шеңберінде ғылыми жетекшінің және докторанттың өзіндік жұмысының сапасы	100%
Оқу нәтижелерінің сапасы	
Алынған теориялық білім деңгейі	100%
Меңгерген іскерлік пен дағдылардың деңгейі	100%
Дайындық деңгейінің еңбек нарығының қазіргі заманғы талаптарына сәйкестігі	100%

Сауалнама көрсеткендей, докторанттардың оқу процесін ұйымдастыру сапасына қанағаттануы - 50%, ал тағы 50% оқу процесінің ұйымдастырылуын тиісті жоғары деңгей ретінде атап өтті. Сонымен қатар, оларды қанағаттандырмайтын бірқатар факторлар атап өтілді. Олардың наразылығы мен наразылығын тудыратын факторларға мыналар жатады: аудиториялық сабақтардың шамадан тыс жүктелуі және бірқатар заттардың еңбек нарығының талаптарына сәйкес келмеуі.

2-сурет - Оқу процесін ұйымдастыру сапасы

Докторанттарды даярлау сапасы оларды оқыту процесінде кездесетін қиындықтар мен қиындықтардың уақтылы анықталуына да байланысты. Респонденттер осы сұраққа жауап беру кезінде оларды оқыту процесінде қиындықтар тудыратын мынадай негізгі себептерді бөліп көрсетті:

Кесте 3

№	Себеп	Иә	Жоқ дегенге карағанда, иә	Иә дегенге карағанда, жоқ	Жоқ
---	-------	----	---------------------------	---------------------------	-----

1	Жеке ұйымдастырушылық			50%	50%
2	Магистратура бағдарламасы бойынша білімдегі олқылықтар			50%	50%
3	Шамадан тыс оқу жүктемесі			50%	50%
4	Оқу процесінің практикалық процеспен әлсіз байланысы			50%	50%
5	мамандығы бойынша қызметпен			50%	50%
6	ЖОО-да оқу процесін сапасыз ұйымдастыру			50%	50%

Докторанттарды оқытуда қиындықтар туғызатын себептер бойынша жауаптар осы себептердің сараланған сипатқа ие деген қорытындыға келуге мүмкіндік береді. Бағдарламаға, оқытуды ұйымдастыруға және сапасына қатысы бар себептерді көрсетумен қатар, респонденттер өз жұмысының нашар ұйымдастырылуына және докторантураға дейін алуы тиіс білімдеріндегі олқылықтарға байланысты өздерінің кемшіліктерін де көрсетті.

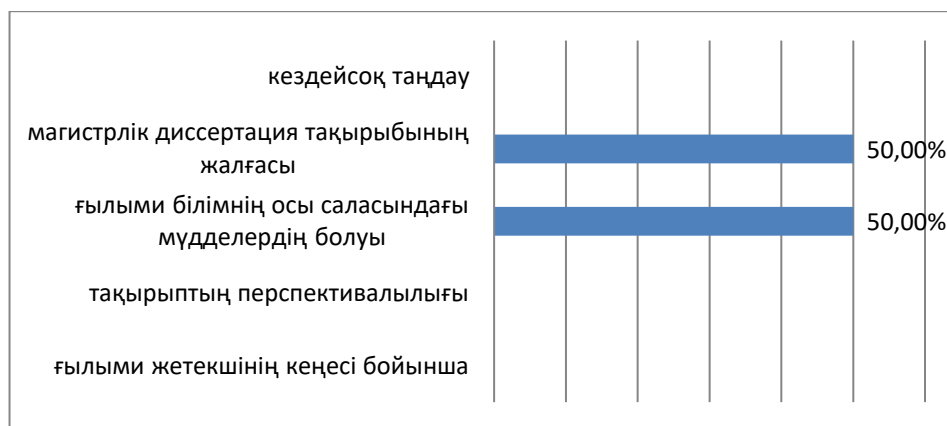
Респонденттердің басым бөлігі докторантураға түсуден күткендері ақталды деп санайды - 100%.

Респонденттердің жартысынан көбі өздерінің ғылыми жетекшісін оның «магистрлік диссертация тақырыбының жалғасы» - 50%, «жоғары кәсіби және іскерлік қасиеттері» - 50% негізінде таңдады (3-сурет).

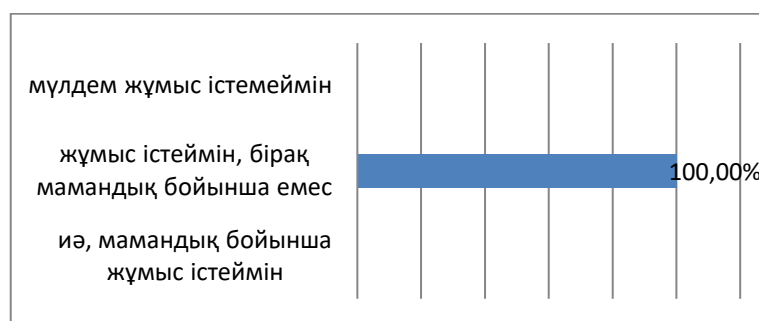
3-сурет «Сіздің ғылыми жетекшіңізді қандай себептермен сайладыңыз?»

Өзінің ғылыми диссертациясының тақырыбын таңдау туралы сұраққа жауаптар былайша бөлінді (4-сурет).

4-сурет «Өзіңіздің ғылыми диссертацияңыздың тақырыбын қандай қағидаттар бойынша таңдадыңыз?»

Докторанттардың жұмысқа орналасуын анықтауға байланысты сұраққа жауаптар барлық докторанттар мамандық бойынша жұмыс істемейді деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді (5-сурет).

5-сурет «Сіз оқудан бос уақытыңызда жұмыс істейсіз бе?»

Докторантураны бітіргеннен кейін респонденттердің 100% -ы академиялық салада жұмыс істеуді жоспарлап отыр.

Докторанттармен кері байланысты жақсарту мақсатында респонденттерге өз ұсыныстарын енгізу ұсынылды, олардың пікірінше, олар оқу сапасын жақсартуға тиіс. Респонденттердің жауаптарына сәйкес докторанттардың барлығы қанағаттанарлық және жақсарту бойынша ұсыныстар жоқ.

Негізгі қорытындылар

Қанағаттану деңгейі:

Докторанттардың 100% -ы оқу процесін ұйымдастыру сапасына қанағат.

Докторантурадан күтулер:

Респонденттердің 100% докторантураға түсуден күткен үміттері ақталды деп санайды, бұл жоғары уәждемені және өздерінің білім алу жолына оң көзқарасын білдіреді.

Ғылыми жетекшіні таңдау:

Респонденттердің жартысынан астамы ғылыми жетекшіні оның кәсіби қасиеттері мен магистрлік диссертация тақырыбымен байланысы негізінде таңдады, бұл ғылыми тәлімгерлер біліктілігінің және олардың докторанттарды табысты ілгерілетуді қолдау қабілетінің маңыздылығын көрсетеді.

Диссертация тақырыбын таңдау:

Диссертация тақырыбын таңдау туралы сұраққа жауаптар респонденттердің таңдау тәсілдері мен өлшемдерінде алуан түрліліктің болуын болжайды. Бұл докторанттардың жеке мүдделері, тақырыптың өзектілігі, әлеуетті ғылыми жетістіктері және жарияланымдар үшін мүмкіндіктер сияқты әртүрлі факторларды ескеретінін айғақтайды.

Жұмысқа орналастыру:

Барлық докторанттар мамандығы бойынша жұмыс істемейді, бұл оқу және кәсіптік қызмет арасындағы өзара байланысты арттыру қажеттігін көрсетуі мүмкін. Бұл сондай-ақ көптеген докторанттардың өздерінің біліктілігі мен зерттеулеріне сәйкес келетін лайықты жұмысқа орналасуда қиындық көріп отырғандығын білдіреді.

Докторантураны аяқтағаннан кейін 100% респонденттердің академиялық саладағы жұмысын жалғастыру жоспарлары ғылыми қызметке деген тұрақты қызығушылығын және зерттеулер мен оқыту саласындағы дамуды жалғастыруға ниетін растайды.

Кері байланыс:

Респонденттерден оқыту сапасын жақсарту бойынша ұсыныстардың болмауы олардың қолданыстағы жүйеге қанағаттануын көрсетуі мүмкін. Докторанттардың өздерін жайлы сезініп, елеулі ескертпелері болмауы мүмкін. Алайда бұл өз пікірлерін білдіру үшін ашықтық пен мүмкіндіктің жеткіліксіздігін білдіруі мүмкін.

Ұсыныстар

Жеке қолдау:

Докторанттардың оқудағы проблемалары мен қиындықтарын анықтау мақсатында оларға жеке консультация беру жүйесін әзірлеу. Бұл тәлімгерлікті, өзін-өзі ұйымдастыру және біліктілікті арттыру бойынша тренингтерді қамтуы мүмкін.

Кері байланыс және сапаны бағалау:

Оқытудың сапасы туралы, сондай-ақ олар ұшырасатын қиындықтар туралы студенттерден үнемі кері байланыс жинау. Бұл проблемаларға жедел ден қоюға және оқу бағдарламаларын өзгертуге мүмкіндік береді.

Ғылыми жетекшілердің біліктілігін арттыру:

Ғылыми жетекшілердің қолдау және тәлімгерлік дағдыларын жақсарту, сондай-ақ докторанттармен жұмыс істеу әдістемелерін пысықтау үшін оларға арналған семинарлар мен біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру.

Кәсіби өсуді қолдау:

Докторанттардың практикалық жобалар мен ғылыми конференцияларға қатысуы үшін мүмкіндіктер жасау, бұл оларға кәсіби қоғамдастыққа кірігуге және алған білімдерін практикада қолдануға көмектеседі.

Бұл ұсынымдар оқу сапасын едәуір жақсартуы және докторанттардың білім беру процесіне қанағаттану деңгейін арттыруы мүмкін.

Академиялық карьерлерді қолдау:

Ғылыми жарияланымдар жазу, дәрістер жүргізу және зерттеулерді басқару дағдыларын қоса алғанда, докторанттарды табысты академиялық мансапқа даярлау бағдарламаларын әзірлеу ұсынылады.

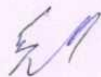
Кері байланыс арналарын құру:

Докторанттардың ұсыныстары мен кері байланыстарын жинау үшін неғұрлым құрылымдалған және ашық арналар құру маңызды. Бұған тұрақты сауалнамалар, ұсыныстар үшін жасырын жәшіктер немесе басшылықпен кездесулер кіруі мүмкін. Мұндай бастамаларға қатысу докторанттардың пікірі ескерілетінін және маңыздылығын көрсетуі мүмкін.

Қоғамдастықты қалыптастыру:

Докторанттардың өзара және ғылыми жетекшілермен тәжірибе алмасу және туындаған мәселелерді талқылау үшін тұрақты кездесулерін ұйымдастыру ұсынылады. Бұл ғылыми зерттеулер мен тұлғалық дамуды қолдайтын мықты қоғамдастық құруға ықпал етуі мүмкін.

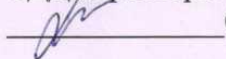
Әлеуметтанушы

Е.Ж.Есенгараев

КЕЛІСІЛДІ:

СДД директоры

С.Б.Глазунова

